

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Majandusanalüüsi ja rahanduse instituut

Everin Padari

**EESTIS ELAVA Y-GENERATSIOONI
VANADUSPENSIONISSE SUHTUMINE**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Ilzija Ahmet

Tallinn 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele,
olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Everin Padari .....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 142996TAAB

Üliõpilase e-posti aadress: everinpadari@gmail.com

Juhendaja dotsent Ilzija Ahmet:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

SISUKORD	3
ABSTRAKT	5
SISSEJUHATUS	6
1. Y-GENERATSIOONI ERIPÄRA JA VANADUSPÕLVE FINANTSEERIMINE	9
1.1 Y-generatsiooni olemus	9
1.2 Y-generatsioon võrrelduna X- ja Z-generatsioonidega	11
1.3 Y-generatsiooni suhtumine säästmisesse ja pensionipõlve varasemate uuringute põhjal	12
2. Y-GENERATSIOON EESTIS	17
2.1 Eestis elava Y-generatsiooni omadused	17
2.2 Eesti pensionisüsteem ja Eestis elavat Y-generatsiooni mõjutavad aspektid Eesti pensionisüsteemis	19
2.3 Eestis elava Y-generatsiooni valik täiendava kogumispensioni kasuks võrrelduna X-generatsiooni ja vanemate generatsioonidega.....	21
3. UURING Y-GENERATSIOONI VANADUSPÕLVE FINANTSEERIMISE KOHTA .	24
3.1 Uuringu meetoodika ja valimi kirjeldus	24
3.2 Autori ootused uuringu tulemustele.....	25
3.3 Uuringu tulemused.....	27
3.4 Järeldused ja ettepanekud	33
KOKKUVÕTE	36
SUMMARY	39

KASUTATUD KIRJANDUS	41
LISAD	44

ABSTRAKT

Töö pealkiri on: Eestis elava Y-generatsiooni vanaduspensionisse suhtumine.

Noorena tundub pensionipõlv kaugel ning aasta aastalt kaugeneb pensioniiga ka keskmise eluea tõusmise tõttu. Aastal 2016 oli Eesti keskmine vanaduspension suurem kui miinimumpalk Kuna tegemist on keskmisega, siis see tähendab, et on ka pensionäre, kes saavad igakuiselt tunduvalt alla keskmise vanaduspensioniga pensionit. Lisaks on kajastatud ka meedias lugusid pensionäridest, kes peavad igakuiselt hakkama saama vaid paarisaja euroga. Kuigi vanaduspension on noorte puhul kaugel tulevik, on siiski paljud noored tuleviku pärast mures.

Käesoleva bakalaureusetöö teemaks on Eestis elava Y-generatsiooni vanaduspõlve finantseerimine. Töö eesmärgiks on välja selgitada Eestis elava Y-generatsiooni suhtumist vanaduspensionisse, lükates ümber või kinnitades Ben Stevermani väidet, et Y-generatsioon muretseb vanaduspensioniga suurus pärast, kuid ei tegutses olukorra parandamise nimel.

Töö eesmärgi täitmiseks kasutati kvalitatiivset uurimismeetodeid. Läbi on viidud küsitlus Y-generatsiooni kuuluva noorte seas, kes on sündinud ajavahemikus 1980-1995. Küsitlusele vastas 498 inimest. Küsitluse tulemustest selgus et 42% vastanutest tunneb muret vanaduspensioniga suurus üle ehk suhtuvad pessimistlikult tulevikku ning 26% neist ei plaani tulevikku kindlustama hakata lisaks vanaduspensionile. Seega Stevermani väide Eestis elava Y-generatsiooni kohta olulises osas paika ei pea, kuna on kehtiv neljandikule Eestis elavale Y-generatsioonile.

Võtmesõnad: vanaduspension, Y-generatsioon, säästmine, kogumine, suhtumine.

SISSEJUHATUS

Olles noor tundub pension ja vanaduspõlv kauges tulevikus ning ei tundu olevat miski, mille pärast muretseda. Lisaks kaugeneb pensioniiga aasta aastalt aina kaugemale, kuna keskmine eluiga tõuseb igal aastal tänu meditsiini arengule. Aastal 2016 oli keskmine vanaduspensioni suurus väiksem kui miinimumpalk. Kuna tegemist on keskmisega, siis see tähendab, et on ka pensionäre, kes saavad igakuiselt tunduvalt alla keskmise vanaduspensioni pensionit. Lisaks on kajastatud ka meedias lugusid pensionäridest, kes peavad igakuiselt hakkama saama vaid paarisaja euroga. Kuigi vanaduspension on noorte puhul kaugel tulevik, on siiski paljud noored tuleviku pärast mures.

Y-generatsiooni piiritlevad majandusteadlased erinevalt. Käesolevas töös on autor määratlenud Y-generatsiooni kui noori, kes on sündinud ajavahemikus 1980-1995. Kuigi on teadlasi, kes on määratlenud Y-generatsiooni lõppu 21. sajandi lõpuga, on autor siiski valinud Y-generatsiooni lõppu sünniaastaga 1995, kuna 1995. aastal sündinud noored on noored, kes on lõpetamas ülikooli ning suure tõenäosusega on neil välja kujunenud ka väljavaated tulevikule. Lõputöö teema on valitud Eestis elava Y-generatsiooni vanaduspensionisse suhtumine, kuna autor ise kuulub samuti määratletud vanusegruppi ning tunneb ka isiklikult muret vanaduspensioni suuruse üle. Varasemalt on antud teemal uuritud Ameerika Ühendriikides elava Y-generatsiooni murelikkust vanaduspensioni suuruse üle ja murelikkust vanaduspensioni üle, kuid autorile teadaolevalt ei ole Eestis sarnaseid uuringuid läbi viidud.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada Y-generatsiooni suhtumist vanaduspensionisse. Vastavalt Ben Stevermani artiklile on püstitatud hüpotees, mille kohaselt Eestis elav Y-generatsioon, kes on sündinud ajavahemikus 1980-1995, on mures oma vanaduspensioni suuruse üle, kuid ei tegutse olukorra parandamise nimel.

Töö eesmärgini jõudmiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- Selgitada teaduslike materjalide abil välja Y-generatsiooni olemus ja eripära võrrelduna teiste generatsioonidega.

- Selgitada välja Y-generatsiooni suhtumine säästmisesse ning pensionipõlve vastavalt varasematele uuringutele.
- Analüüsida Eestis elava Y-generatsiooni teadlikkust vanaduspensioni kohta statistiliste andmete abil ning võrrelda Ameerika Ühendriikide keskmist õppelaenu saldot inimese kohta Eesti keskmist õppelaenu saldot inimese kohta, kuna Ameerika Ühendriikides on üheks oluliseks mõjutajaks vanaduspensionisse suhtumisel suur õppelaenu saldo.
- Viia läbi küsitlus Eestis elava Y-generatsiooni seas, kes on sündinud ajavahemikul 1980-1995.
- Analüüsida küsitluse tulemusi ning jõuda järeldusele.

Jõudmaks töö eesmärgi täitmiseni, on koostatud uurimisküsimused, millele töös vastused leitakse. Uurimisküsimusteks on:

- Milline on Y-generatsiooni olemus ja eripära võrrelduna teiste generatsioonidega?
- Kuidas suhtub Y-generatsioon säästmisesse ja pensionisse vastavalt varasematele uuringutele?
- Kas Eestis elav Y-generatsioon kasutab täiendava kogumispensioni võimalust rohkem kui X-generatsioon ja vanemad generatsioonid?
- Kas Eestis elava Y-generatsiooni suhtumist võiks mõjutada õppelaenu saldo nagu Ameerika Ühendriikides?
- Kas Ben Stevermani väide, et Ameerika Ühendriikides elav Y-generatsioon mureseb oma vanaduspensioni suuruse üle, kuid ei tee midagi olukorra parandamiseks, peab paika ka Eestis elava Y-generatsiooni puhul?

Käesoleva bakalaureuse töö meetodiks on valitud kvalitatiivne uurimismeetod ning lisaks on autor kasutanud võrdlevat analüütikat. Andmete kogumiseks on läbi viidud veebiküsitlus, mis jõuab valimisse kuuluvate inimesteni läbi sotsiaalmeedia. Uuringu objektiks ehk valimiks on autor määranud Eestis elavad inimesed, kes on sündinud ajavahemikus 1980-1995.

Antud töö koosneb kolmest peatükist. Töö esimeses peatükis keskendub Y-generatsiooni puudutavale teooriale. Peatükis kirjeldatakse Y-generatsiooni olemus ja eripära võrrelduna teiste generatsioonidega ning Y-generatsiooni suhtumist säästmisesse ja pensionipõlve. Samuti kajastatakse antud peatükis varasemate uuringute metoodika ja tulemused. Autor on samas peatükis välja toonud ka varasemad uuringud Eestis elava Y-generatsiooni kohta ning Y-generatsiooni mõjutavad aspektid Eesti pensionisüsteemist.

Töö teises toob autor välja Eestis elava Y-generatsiooni eripära, lisaks tutvustab Eesti pensionisüsteemi ning selle aspekte, mis kehtivad Y-generatsioonile. Samuti toob autor peatükis välja Swedbanki poolt avaldatud statistika III pensionisambasse sissemaksete kohta vanusegruppide lõikes 2016. aastal ning võrdleb, kas Y-generatsioon kasutab täiendava kogumispensioni võimalust rohkem kui vanemad generatsioonid.

Töö järgmine peatükk keskendub läbi viidud uuringule. Peatükis on välja toodud meetoodika, andmete kogumise viis ja valim ning kajastatakse läbi viidud uuringu tulemused. Samas peatükis on uuringu tulemusel jõutud järeldused ja ettepanekud.

Lõputöö autor soovib tänada oma juhendajat lektor Ilzija Ahmeti, kes osutas suunavat abi lõputöö valmimisel ning kõiki, kes panustasid lõputöö valmimisse küsitlusele vastates.

1. Y-GENERATSIOONI ERIPÄRA JA VANADUSPÕLVE FINANTSEERIMINE

Käesolev peatükk kajastab Y-generatsiooni olemuse iseloomustust ning et jõuda paremale selgusele, võrdleb autor Y-generatsiooni X- ja Z-generatsioonidega. Uurimisprobleemi paremaks käsitlemiseks on autor välja toonud välismaal läbi viidud sarnased uuringud, mis uurivad Y-generatsiooni suhet raha ja pensionipõlvega. Peatükis on kajastatud ka majandusanalüütiku Ben Stevermani artiklit Y-generatsiooni kohta, milles Steverman väidab, et Y-generatsioon muretsseb vanaduspensioni pärast, kuid ei tee olukorra parandamiseks suurt midagi. Selle välja toomine on väga oluline, kuna autor on püstitanud hüpoteesi vastavalt Stevermani väitele Ameerika Ühendriikides elava Y-generatsiooni kohta. Kuna uuring on läbi viidud Eestis elava Y-generatsiooni seas, on autor välja toonud Eestis elava Y-generatsiooniga läbi viidud uuringud ning kajastuses Eesti meedias. Kuna käesolev töö uurib vanaduspensioni murelikkust Y-generatsiooni seas, on autor välja toonud Y-generatsiooni mõjutavad aspektid Eesti pensionisüsteemis.

1.1 Y-generatsiooni olemus

Inimese maailmavaadet, unistusi ja ka tihti ka iseloomu mõjutab keskkond, milles ta kasvab. Oluline on ka ajastu, millal inimene on üles sirgunud ehk aeg, millal inimene on kõige rohkem mõjutatav väliskeskkonnast. Selleks on lapsepõlv ja teismeiga. Erinevad autorid on oma teostes klassifitseerinud Y-generatsiooni kuuluvate inimeste sünniaastaid mitmeid moodi. Mayhew on oma artiklis „Multigenerational characteristics“ määratlenud Y-generatsiooni kui inimesi, kes on sündinud ajavahemikus aastatel 1977- 1994 (Mayhew, 2014). Autorid Bencsik, Horvath-Csikos ja Juhasz klassifitseerivad Y-generatsiooni kuuluvaid inimesi sünniaastatega ajavahemikus 1980-1995 (Bencsik, Horvath-Csikos, Juhasz 2016). Erinevus ei ole kuigi suur,

kuid siiski esineb erinevusi. Samas autor DeVaney peab Y-generatsiooniks inimesi, kes on sündinud ajavahemikus 1980-2000 ning on oluliselt mõjutatud 11. septembril 2001. aastal toimunud terrorirünnakust Ameerika Ühendriikides (DeVaney 2015, 11). Autor on valinud töös Y-generatsiooni piiritleks ajavahemiku 1980-1995, kuna antud ajavahemik on kõige levinum erinevates teema käsitlustes. Y-generatsiooni määratlemine on suhteliselt keeruline, kuna erinevalt X- generatsioonist ei ole kujunenud demograafiliste sündmuste põhjal, vaid mõjutanud on ka sotsiaalsed ja kultuurilised aspektid (Cutler 2015, 34).

Y-generatsiooni kutsutakse ka kui millenniumi põlvkonda, kuna on üles kasvanud sajandivahetuse paiku. Y-generatsiooni nimi tuleb inglise keelsest sõnast „youth“ ehk noorus, mida sümboliseerib Y täht. Y-generatsioon on ka esimene generatsioon, kes on üles kasvanud tehnoloogiaga. Kunagi varem ei ole inimesed nii noorema tehnoloogiaga kokku puutunud. See tähendab, et neil on palju teadmisi tehnoloogia valdkonnas ning on võimelised kiiresti kohanema uute seadmete ja tehnoloogiatega. Sarnaselt tehnoloogiaga kohanevad millenniumi põlvkonna liikmed lihtsasti ka eluliste muutustega ning võtavad neid lodusalt vastu. Nad on üles kasvanud jõukates perekondades ning kelle emad ja isad olid töökad ja rikkad. Y-generatsioon on põlvkond, kes elab olevikus ning kellele ei meeldi teha plaane pikemaks perioodiks. Neil on palju virtuaalseid sõpru ning paljud suhted baseeruvadki sotsiaalmeedia tasandil. Kuna virtuaalsus ei tunne riigipiire, on Y-generatsiooni liikmete tutvusringkond tihti üle maailma laiali. Seetõttu võtavad nad palju hõlpsamalt vastu kultuurilisi erinevusi. Traditsioonilised väärtused ei ole Y-generatsioonidel esikohal. Enamusel Y-generatsioonist on ülikoolist saadud kõrgharidus ning on aktiivsed töjõuturul, kus nad töötavad koos paljude X-generatsiooni liikmetega. Y-generatsiooni jaoks on äärmiselt oluline valida tööandjad, kelle juures neile meeldib töötada ning teha seda, mis on nende jaoks päriselt oluline ja mille tegemist nad nautivad. Kui neid tööl kuidagi piirata või sundida kohustusteks, mida neile teha ei meeldi, astuvad nad peagi sammu tagasi ning vahetavad töökohta. Y-generatsioonile on omapärane ka mitme asja tegemine ühel ajal ehk inglise keelse väljendina „multi-tasking“- nad on mitmekülgsed ning nende tähelepanu jõuab igale poole. Y-generatsiooni jaoks on prioriteediks edu, karjäär ja raha, kuna nad on aru saanud, et need on ainukesed vahendid, mis tänapäeva tarbimiskultuuris neil edasi aitab liikuda. Nende motivaatoriteks on eneseareng ja karjääriredelil üles ronimine ning töö on peaaegu alati olulisem kui perekond. Erinevaid moodsaid tehnoloogilisi seadmeid kasutades toimub nende peamine kommunikatsioon

virtuaalses maailmas ning on peaaegu alati kätte saadavad. (Bencsik, Horvath-Csikos, Juhasz 2016)

1.2 Y-generatsioon võrrelduna X- ja Z-generatsioonidega

Igapäevases maailmas puutuvad Y-generatsiooni kuuluvad inimesed palju kokku ka teiste generatsioonidega nagu X- ja Z-generatsioon. Et paremini mõista Y-generatsiooni omapära võrrelduna teiste generatsioonidega, tuleb lühidalt selgitada nende olemust.

Z-generatsioon on põlvkond, kes on sündinud Y-generatsioonist hiljem ajavahemikus 1995-2010. Neid on nimetatud ka kui Facebooki põlvkonnaks ja e-põlvkonnaks, kuna on üles kasvanud kõrgelt arenenud tehnoloogia ajastul. Z-generatsiooni on üles kasvades mõjutanud 2001. aasta 11. septembri terrorirünnak Ameerika Ühendriikides ja ka sõda Iraagis. Kuna Z-generatsioonile on tagatud pidev juurdepääs internetile ja erinevatele nutiseadmetele, võib oodata, et Z-generatsioon on veelgi ambitsioonikam kui varasemad generatsioonid (Bencsik, Horvath-Csikos, Juhasz 2016) (Mayhew, 2014).

X-generatsioon on põlvkond, kes on sündinud ajavahemikus 1961-1979, samuti on teadlased käsitlenud X-generatsioonina inimesi, kes on sündinud ajavahemikus 1966-1979. Tegemist on ühe kõrgemalt haritud põlvkonnaga maailma ajaloos, kuid on iseloomult skeptilised ja pragmaatilised. Tihtipeale on X-generatsiooni liikmed millenniumi põlvkonnale kolleegideks või tööandjateks. Neis on ambitsiooni ja töökust, kuid nende jaoks on oluline, et valitseks tasakaal töö ja eraelu vahel. Nad väärtustavad perekondlikke suhteid ja traditsioone. X-generatsiooni liikmed on tihti väga iseseisvad, kuna on kasvanud üles perekonnas, kus vanemad olid väga tööle pühendunud (Lissitsa, Kol 2016) (Mayhew, 2014).

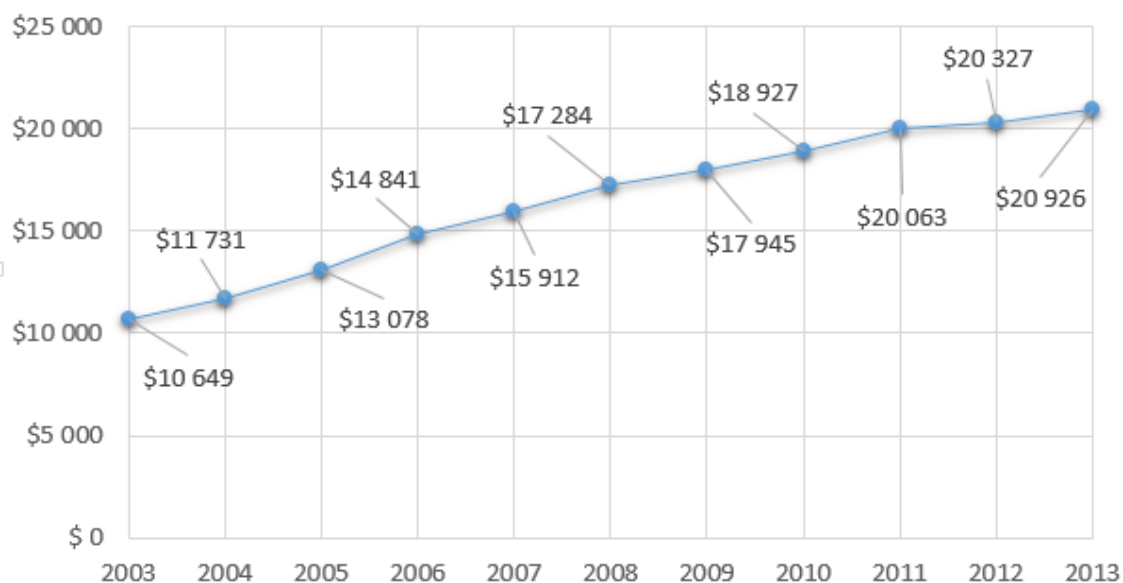
Sarnaselt Z-generatsiooniga on Y-generatsioon samuti tehnikateadlik ning ambitsioonikas, kuigi need iseloomustused Z-generatsiooni kohta on spekulatsioon, kuna Z-generatsioon on veel lapseas. Kui võrrelda X- ja Y-generatsiooni, siis mõlemad generatsioonid on töökad. Erinevus nende puhul seisneb selles, et X-generatsioonile on prioriteediks perekond ja traditsioonid, kuid Y-generatsioon paigutab esikohale karjääri ja töö.

1.3 Y-generatsiooni suhtumine säästmisesse ja pensionipõlve varasemate uuringute põhjal

Inimkonna tehnoloogiliste ja meditsiiniliste arengute tagajärjeks on olnud inimeste keskmise eluea pikenemine. Kuna pensioniiga sõltub keskmisest elueast, on seetõttu ka pensioniiga tõusnud. John N. Migliaccio 2017. aasta märtsis avaldatud artikli kohaselt on Y-generatsiooni vanemad liikmed jõudnud ikka, millal hakatakse mõtlema pensionipõlvele, täpsemalt selle rahaliselt kindlustamisele. Nimelt on artikli autor tõstatanud üles küsimuse- kui palju raha läheb vaja vanaduspõlve rahaliseks kindlustamiseks? Mõned aastakümned tagasi oli vastuseks 1 miljon dollarit säästude näol, kuid autor kahtleb, et see võiks käia ka Y-generatsiooni kohta. (Migliaccio, 2017)

Journal of Financial Planning on publitseerinud artikli, mille kohaselt on Y-generatsiooni jaoks pensionipõlve jaoks raha kogumisel aga kaks takistust, millega eelnenud generatsioon silmitsi seisma ei ole pidanud. Nendeks on õppelaen ja pessimism. Vastavalt artiklile on CPA Ameerika Instituut läbi viinud uuringu, mille kohaselt on 80% Ameerika Ühendriikides elavatest inimestest on pidanud õppelaenu tagasimaksete tõttu millestki materiaalsest loobuma (Obstacles to Millennial Retirement).

Artikli kohaselt oli 2016. aastal keskmise tudeng või endise tudengi õppelaenu võlg 37 172 dollarit ning on tõenäoline, et õppelaenu makstakse tagasi pensioni säästude arvelt. Morningstar-i ja Hello-Wallet-i koostatud uuringu kohaselt iga õppelaenu tagasimakstud dollari kohta väheneb 35 senti pensionipõlve säästudesse kogutavast rahast. Joonisel 1 on kajastatud õppelaenu saldo mediaani 25-aastaste seas. Joonise kohaselt on ajavahemikus 2003-2013 õppelaenu võlgnevus noorte seas kahekordistunud. Nagu tuli välja Migliaccio uuringust, siis antud artikli kohaselt on samuti ekspertide soovitusel pensionipõlveks vaja säästa vähemalt 1 miljon dollarit. Y-generatsiooni jaoks on aga ülioluline koguda pensionipõlve jaoks, kuid nad ei usu, et on võimelised säästma ühte miljonit dollarit. Tegemist on Y-generatsiooni iseloomustava finantsilise pessimismiga, mille on põhjustanud 2008. aasta majanduskriis (Ibid.).

Joonis 1. Mediaan õppelaenu saldo 25-aastase inimese kohta Ameerika Ühendriikides, dollarites.

Allikas: (Millennials- Coming of Age)

Artiklis tsiteeritakse Joe Ready-t, kes väidab, et pooled millenniumi põlvkonda kuuluvatest inimestest kardavad turul kaotada oma säästud ning see teeb Ready-t murelikuks, kuna noores eas tehtud investeeringutest saaksid Y-generatsiooni kuuluvad inimesed tulevikus palju rahalist kasu. Artikli kohaselt saaks millenniumi põlvkond pessimismist võitu kui neid veenda, et neil on piisavalt aega tulevikuks investeerimiseks (Ibid).

Vastavalt ajalehe Journal of Financial Planning artiklile mõjutab Ameerika Ühendriikides elavat Y-generatsiooni nende suur õppelaenu saldo, mille tagasimaksud lükkavad edasi pensionipõlveks kogumise alustamise (Ibid.). Lisaks õppelaenu saldole mõjutab Y-generatsiooni pensionipõlveks kogumist nende tarbimisharjumused. Vastavalt Johanna Ornelia artiklile „Understanding Generation Y: a Look at the Next Wave of US Consumers“ on Ameerika Ühendriikides elav Y-generatsioon kui sündinud poodlejad. Nimelt on Y-generatsioon üles kasvanud perioodil, kui algas massiivsete kaubanduskeskuste ehitamine ning on suurpoodides juba lastena käinud koos vanematega sisseoste tegemas. Kaubanduskeskused ei ole nende jaoks ainult pood vaid ajaveetmise võimalus. Vastavalt

artiklis viidatud USA uuringute firma Packaged Facts raportile „The Teens Market“ lausa 88% Y-generatsiooni kuuluvatest naistest eelistavad poodlemist teistele tegevustele (Ornelia, 2010).

Ornelia artiklis tuuakse välja ka asjaolu, et erinevalt X-generatsioonist kasvas Y-generatsioon üles ühiskonnas, kus televiisor oli tarbeese, mitte luksuskaup. Seetõttu on nad juba lastena veetnud palju aega televiisorit vaadates. Telekanalid on aga üks reklaammedia vahendamise kohti ning seetõttu on Y-generatsioon on juba üles kasvanud reklaame vaadates. Ka reklaamide osakaal on võrreldes X-generatsiooni noorusajaga on tunduvalt tõusnud Y-generatsiooni noorusajal. Seetõttu on nende ostuotsused paljuski mõjutatud reklaammediast (Ibid.).

Lisaks tarbekaupade suurenenu kaupade tarbimisele, on Y-generatsiooni seas suurenenu ka luksus kaupade tarbimine võrreldes X-generatsiooniga. Vastavalt Giovannini, Xingjiao ja Thomas-e 2015. aastal Ameerika Ühendriikides elavate Y-generatsiooni kuuluvate inimeste seas läbi viidud uuringule on Y-generatsioon hakanud luksuskaupu tarbima palju nooremas eas kui nende vanemad. USA luksuskaupade turg on viimase 10 aasta jooksul kasvanud 32%, mis on enamjaolt kasvanud noorte tarbijate pealt. Y-generatsioon on palju bränditeadlikum kui neile eelnenud generatsioon. Kuigi luksuskaup on tunduvalt kallim kui tarbekaup, ei ole tänapäeval luksuskaup vaid jõukatele. Tihtipeale teenivad Y-generatsiooni liikmed vähem palka kui vanemad generatsioonid, kuid luksuskauba soetamise eesmärgil on nad nõus koguma. Y-generatsioon jaoks bränditooted ning just moedisainerite rõivad kujundavad välisele maailmale pildi neist. Kui Y-generatsioon tarbib suures koguses nii tava- kui luksuskaupu ning luksuskaupade soetamiseks kogub ka raha, jääb neil vähem raha järele olulistele väljaminekutele, nagu maja ostmise ja säästmise pensionipõlveks (Giovannini, Yingjiao, Thomas 2015).

Y-generatsiooni tarbimisharjumustest ja pensionipõlve kindlustamisest on kirjutanud ka Jill Cornfield artiklis „Millennials' Savings Compete With Vacations and Dinners“. Tema sõnul on Ameerika Ühendriikides elaval Y-generatsioonil pensionipõlveks säästmisel mitmeid takistusi, mida vanemad generatsioonid kogenud ei ole. Lisaks suurele õppelaenu saldole, ei ole valmis Y-generatsioon loobuma materiaaletest asjadest, mis nende sõnul parandavad elu kvaliteeti, kuid mille pealt oleks võimalik pensionipõlveks säästa (Cornfield 2015).

Kuigi Y-generatsioon tunneb vajadust finantsnõustamise järele, kasutavad Y-generatsiooni liikmed tunduvalt vähem professionaalsete nõustajate abi kui vanemate põlvkondade liikmed. 44% Y-generatsiooni liikmetest ei säästa rohkem, kuna soovivad end

vahetevahel premeerida restoranides söömise ja puhkusereisidega. Sarnaselt mõtlejaid X-generatsiooni seas on 34% ja nendest vanemate seas 29%. Rohkem kui kolmandik (37%) millenniumi põlvkonnast ei saa säästa rohkem raha pensionipõlveks, kuna tasuvad õppelaenu võlga. Pooled Y-generatsiooni liikmetest tunnevad end abitult, kui peavad valima parima investeerimise võimaluse ja vaid 34% on enesekindlad oma pensionifondi valikus. 76% Y-generatsioonist tunneb, et vajab abi pensionifondi valikul, kuid vaid 7% on ise abi otsinud. (Ibid.).

Millenniumi põlvkonda on uurinud ka Marlene Satter, kelle 2017. aastal avaldatud uuringu kohaselt on Y-generatsioonil raske valik- kas keskenduda õppelaenu võla tagasi maksmisele või säästa raha kodu ostmiseks või pensionipõlveks. Vastavalt Satteri uuringule saavad enamus Ameerika Ühendriikides elavad Y-generatsiooni noored oma palgaga hakkama igapäevaste kulutuste katmisel, kuid neil ei jää üle väga palju vaba raha õppelaenu tagasimakseteks või tulevikuks säästmiseks. Kuna Y-generatsioon mäletab väga hästi 2008. aastal alanud majanduskriisi, on nad finantsiliselt pessimistlikud ning seega ei taha ka oma raha investeerida, kuna kardavad sellest majanduslanguse korral kaotada (Satter, 2017).

Satter on uurinud lähemalt ka Y-generatsiooni kuuluvate naiste kogumist. Nimelt meeste ja naiste vahelise palgalõhe tõttu suudavad Satteri sõnul Y-generatsiooni kuuluvad naised vähem säästa pensionipõlveks kui samas generatsioonis olevad mehed. Arvestades seda, et Y-generatsioon säästab niigi vähem, kui oleks nende tuleviku tarvis vaja säästa, suudavad Y-generatsiooni naised Satteri uuringu kohaselt säästa 28% vähem kui sama generatsiooni meessoos esindajad. (Satter, 2016).

Y-generatsiooni pensionipõlvest on kirjutanud ka USA majandusanalüütik Ben Steverman. Steverman on tuntud kui majandusuudiste toimetuse Bloomberg artiklite kirjutaja. Stevermani artikleid on kajastanud ka majandusuudiste toimetis EBN News. 2016. aasta augustis avaldas EBN News Ben Stevermani artikli pealkirjaga „Millennials are freaking over retirement- and not doing much about it“. Artiklis kajastab Steverman seda, et USA-s elav Y-generatsioon tunneb muret vanaduspensionide üle, kuid ei tegutse probleemi lahendamise nimel (Steverman, 2016, 1).

Stevermani artikli kohaselt peavad millenniumi põlvkonna liikmed pensionipõlve oma prioriteediks, seades pensionipõlve säästude olulisemaks õppelaenu või krediitkaardi võla tagasimaksetest. Stevermani kohaselt peavad noored pikema aja jooksul koguma rohkem raha kui nende vanemad ja vanavanemad, kuna inimeste keskmine eluiga on pikenenud ning

potentsiaalsete investeeringute võimalik kasumlikkus on vähenenud. Kuid ei ole lihtne koguda raha, mida läheb vaja alles 2060-ndatel. Artikli autor arvab, et Y-generatsioon vajab õigete otsuste tegemiseks tõuget (Steverman, 2016, 1). Ameerika Ühendriikides on käivitatud 401(k) kogumiskonto, mis on tööandja poolt finantseeritud kogumiskonto ning on suunatud töötajatele, kes arvavad, et peavad tulevikus pensionilt rohkem makse maksma kui praegused pensionärid (Investopedia). Tegemist on kogumiskontoga, mis on vabatahtlik ning millega liitumiseks tuleb kirjutada avaldus. Steverman leiab, et antud kontoga mitte liitumine on esimene viga, mida noored teevad- vaid 30% noortest töötajatest on liitunud 401(k) programmiga. Seevastu enamus vanematest töötajatest, kes on 40-ndates, 50-ndates ja ka 60-ndatest, on nimetatud programmiga vabatahtlikult liitunud. Selle probleemi vältimiseks on paljud Ameerika Ühendriikides tegutsevad ettevõtted alustanud ka töötajate automaatset registreerimist 401(k) programmi. Töötajatel on õigus liitumisest ka keelduda. Stevermani kohaselt on selline süsteem hakanud toimima, kuna noortest töötajatest, kes on 20-ndates, 84% on liitunud läbi tööandja-poolse automaatse liitumisega (Steverman, 2016, 1).

Noored töötajad loovutavad väiksema osa oma igakuisest palgast pensioniplaani kui nende vanemad kolleegid. Stevermani arvates on see loogiline, kuna töötajad, kes alustavad säästmist varakult, ei pea nii palju säästma kui neist vanemad inimesed, kellel ei ole nii palju aega enam pensionini jäänud kui noortel. Lisaks teenivad tihtipeale nooremad töötajad vähem palka kui nende vanemad kolleegid, mistõttu on neil keeruline säästa samas suuruses summasi. (Ibid.)

Stevermani kohaselt soovitavad enamus eksperte säästa 10-15% igakuisest palgast pensionisäästudeks, sinna hulka on arvestatud ka tööandja-poolne panus. Vastavalt artiklile on keskmine noor töötaja säästmas vähem kui pool soovitatud summast (Ibid.)

Lisaks sellele, et paljud noored töötajad ei ole liitnud 401(k) pensioniplaaniga, vahetavad paljud Y-generatsiooni kuuluvad noored tihti töökohti ning see toob kaasa 10%-lise kogutud summa vähenemise vahendustasude näol. See omakorda samuti vähendab pensioniks kogutud summat (Ibid.)

2. Y-GENERATSIOON EESTIS

Käesolevas peatükis kirjeldab autor Eestis elava Y-generatsiooni omadusi, Eesti pensionisüsteemi ning selle omadusi, mis mõjutavad Y-generatsiooni erinevalt X-generatsioonist. Lisaks analüüsib autor Eestis elava Y-generatsiooni teadlikkust pensioni kogumisest, tuues välja statistikat selle kohta, kui paljud inimesed Eestis on liitunud täiendava kogumispensioniga ning seda ka vanusegruppide lõikes ja kui suur on Eestis. Samuti võrreldakse käesolevas peatükis Ameerika Ühendriikides elava Y-generatsiooni keskmist õppelaenu saldot inimese kohta Eestis elava Y-generatsiooni keskmise õppelaenu saldoga inimese kohta mõistmaks, kas ka Eestis on õppelaenu saldo üks põhjuseid, miks muretsetakse vanaduspõlve pärast.

2.1 Eestis elava Y-generatsiooni omadused

Kuna inimese maailmavaadet ja isiksust mõjutab teda ümbritsev keskkond ja tema ümber toimuvad sündmused, võivad Eestis elav Y-generatsioon erineda näiteks Ameerika Ühendriikides elava Y-generatsiooniga. Põhjuseks on noori ümbritsevad sündmused- 2001. aasta 11. septembri terrorirünnak mõjus ilmselt Ameerika Ühendriikides elavale noorele hoopis teisiti kui seda Eestis olevale noorele.

Alvar Loog avaldas 2013. aastal ajalehes Sirp artikli nimega „Kas läbikukkumine kodanikuna tähendab läbikukkumist inimesena?“, mis kirjeldab Y-generatsiooni Eestis kui noori inimesi, kes on sündinud uues Eesti Vabariigis, kes ei oska vabadust hinnata ning kelle jaoks on välismaal parem elu kui kodumaal ning ei kuulu siia. Artiklis kajastatakse Ugala teatri lavastust „Y-generatsioon“, mille probleemiks on see, et noored on sündinud vabasse ideaali-lähedasse keskkonda, kus ei ole enam võitlusi võõrvõimudega ning seetõttu ei ole enam probleeme, mille lahendamise poole püüelda ja millegi nimel võidelda. (Loog, 2013).

Majandusekspert ja ettevõtja Ott Pärna on avaldanud ajalehes Postimees arvamust, milles arutleb selle üle, kas Y-generatsioon on maailma hukataja või päästja. Pärna nimetab Y-generatsiooni ka põlvkonnaks, kellest oleneb Eesti areng nii ühiskondlikul kui majanduslikul tasemel ning kes võiks Eesti viia väärtuspõhilisemale ja rahvusvahelisemale tasemele. Pärna toob arvamust välja ka selle Euroopa keskmised elustandardid on muutumas, kuna Euroopa hoolekande süsteem pärineb ajast, mil ühe pensionäri kohta oli neli maksumaksjat, kuid tänapäeval on ühe pensionäri kohta vaid kaks maksumaksjat. (Pärna 2013).

Lavastaja Mehis Pihla poolt kirjutatud arvamust „Y-riik Eesti“ kujutatakse Y-generatsiooni kui laulva revolutsiooni beebibuumi lapsi. Pihla toob välja asjaolu, et Y-generatsioon on Eesti esimene põlvkond, kes kasvab üles vabas ühiskonnas ja kelle ülesandeks on vabaduse säilitamine, taas-kehtestamine ja edasiarendamine. Y-generatsiooni on üles kasvanud vanemad, kelle jaoks oli oluline teha tööd garanteerimaks stabiilne sissetulek. Y-generatsiooni jaoks on aga oluline eneseteostus ja moraalne õiglustunne. Pihla on kirjeldab sellist vastuoluliste väärtuste olukorda kui põlvkonna skisofreeniat- noored on segaduses, kas jääda kindlaks enda väärtustele või kuulata vanemate nõuandeid. Pihla leiab, et selline olukord ei valitse vaid isiku tasandil vaid ka riigi tasandil. Nimelt on saavutatud piisavalt stabiilne poliitiline ja majanduslik keskkond ning tekib küsimus, kuhu edasi liikuda. Y-generatsioon Eestis on kasvanud üles teadmise, et oluline on teenida võimalikult suur palka ning seetõttu tundub neile loogiline minna sinna välisriiki, kus nad teenivad rohkem kui Eestis. Y-generatsiooni jaoks on välisriigis töötamine lihtne, kuna Pihla sõnul ei ole nende jaoks oluline sõprade ja pere lähedus. See selgitab hästi, miks paljud Eesti noored siirduvad töötama Soome, Rootsi või lausa Austraaliasse. Pihla artikli kohaselt on Eestis kasvanud Y-generatsioonil idealistlikud väärtused- nad näiteks taaskasutamise ja mahetootmisega, põlgavad liigtarbimist. Seega on nad teadlikud keskkonnaprobleemidest ning tunnevad selle üle muret (Pihla, 2014).

Eesti Maaülikooli vilistlane Triin Saar on teinud oma magistritöös avastuse Eestis sirgunud Y-generatsiooni kohta. Nimelt uuringu tulemusel selgus, et noored Eestis pelgavad või isegi kardavad looduses üksi olla, kuid meeleldi veedavad oma vaba aja looduses, kui nad on koos kaaslastega (Saar 2015, 2).

2.2 Eesti pensionisüsteem ja Eestis elavat Y-generatsiooni mõjutavad aspektid Eesti pensionisüsteemis

Eesti pensionisüsteemi reguleerivad kaks seadust, milleks on Riiklik pensionikindlustuse seadus ja Kogumispensionide seadus.

Riikliku pensionikindlustuse seaduse kohaselt defineeritakse pensionit kui solidaarsuspõhimõttele tuginevat igakuist rahalist sotsiaalkindlustushüvitist vanaduse või toitja kaotuse korral, mida makstakse riigieelarves riikliku pensionikindlustuse kuludeks määratud vahenditest (Riiklik pensionikindlustuse seadus, § 2). Eestis on pension liigitatud kolmeks liigiks ning vanaduspensionil on ka omakorda alaliigid. Alaliikideks on:

- ennetähtaegne vanaduspension,
- edasilükatud vanaduspension ja
- soodustingimustel vanaduspension. (Riigiportaal eesti.ee)

Ennetähtaegse vanaduspensionil õigus Eestis vähemalt 15 aastat töötanud inimestel 3 aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist. Ennetähtaegselt on pensionile võimalik minna Eesti alalistel elanikel ja tähtajalise elamisloaga või elamisõigusel Eestis elav inimene. Ennetähtaegse vanaduspensionil suurus väheneb 0,4% võrra iga vanaduspensioniiikka jõudmiseni jäänud kuu eest. Enne tähtaegsele pensionile minemisel on vajalik täita pensioniavaldus, mis saadetakse sotsiaalkindlustusametile. (Riigiportaal eesti.ee)

Eesti pensionisüsteem koosneb kolmest sambast, mille moodustavad:

- I sammas ehk riiklik vanaduspension,
- II sammas ehk kohustuslik kogumispension ja
- III sammas ehk täiendav kogumispension.

(Rahandusministeerium)

Riiklik vanaduspension ehk I pensionisammas on reguleeritud riikliku pensionikindlustuse seadusega ning kohustuslik kogumispension ehk II pensionisammas on reguleeritud kogumispensionide seadusega. (Rahandusministeerium)

Kogumispensionide seadus on vastu võetud 14.04.2004 ning jõustunud 01.05.2005. Seaduses sätestatakse kogumispensionil sisse- ja väljamaksete tegemise tingimused ja korra eesmärgiga luua kogumispensionil sissetulekuks teinud isikule võimalused pensionieas täiendavaks sissetulekuks lisaks riiklikule pensionile (Kogumispensionide seadus, § 1).

Kogumispensionide liigid on kohustuslik kogumispension ja täiendav kogumispension. Kohustuslik kogumispension tähendab seadusega tagatud perioodilist hüvitist, mille saamiseks omandatakse kohustusliku pensionifondi osakuid ning mille väljamaksmine toimub pensionifondist või kindlustusandja poolt. Täiendav kogumispension tähendab hüvitist, mille saamiseks omandatakse vabatahtliku pensionifondi osakuid või sõlmitakse täiendava kogumispensioni kindlustusleping vastavalt tingimustele ning mille suhtes kohaldatakse tulumaksuseaduses sätestatud soodustusi (Kogumispensionide seadus, § 2, lg 1-3).

Vastavalt Kogumispensionide seaduse §10 2. lõike kohaselt kehtib kohustuslik kogumispension isikutele, kes on sündinud peale 01.01.1983. See tähendab seda, et enamusel Y-generatsiooni kuuluvatele isikutele kehtib kohustuslik kogumispension. Y-generatsiooni liikmetel, kes on sündinud aastatel 1980-1982, kasvab pension I sambas ehk nad hakkavad saama riiklikku pensionit. (Kogumispensionide seadus, § 10, lg 2)

Kohustusliku kogumispensioni puhul tehakse sissemaksid kohustuslikku pensionifondi ning täiendava kogumispensioni puhul tehakse sissemaksid vabatahtlikku pensionifondi (Kogumispensionide seadus, § 3, lg 2-3).

Kohustuslikku kogumispensionisse on kohustatud koguma residendist füüsiline isik, kelle eest sotsiaalmaksu maksja on kohustatud maksma sotsiaalmaksu või kes enda eest maksab sotsiaalmaksu ning kes on kohustatud tasuma kohustusliku kogumispensioni makset (Kogumispensionide seadus, § 6). Kohustusliku kogumispensioni maksemääraks on kehtestatud 2% (Kogumispensionide seadus, § 9).

Vanaduspensioni suurus koosneb baasosast, staažiosast ja kindlustusosast. Staažiosa tähendab pensioniõigusliku staaži aastate ja aastahinde korrutist. Kindlustusosa tähendab pensionikindlustatu kindlustusosakute summat ja aastahinde korrutist. Pensioni aastahinne on ühe pensioniõigusliku staaži aasta ja kindlustusosaku 1,000 rahaline väärtus. (Riikliku pensionikindlustuse seadus, § 11 lg 1-2).

Tabel 1. Keskmise vanaduspensioni suurus kvartalite lõikes ajavahemikus 2012-2016, eurodes.

Keskmise vanaduspension					
	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal	Aasta
2012	303,4	316,2	316,1	315,9	312,9
2013	315,9	331,3	331,4	331,0	327,4
2014	330,9	349,9	350,0	349,6	345,1
2015	349,5	371,3	370,9	370,7	365,6
2016	370,6	391,4	390,2	390,3	386,0

Allikas: (Statistikaamet)

Tabelis 1 on kujutatud keskmist vanaduspensioni suurust kvartalite lõikes aastatel 2012-2016. Vastavalt Statistikaameti andmetele ja nagu joonisel nr 2 on näha, siis keskmine vanaduspension on aasta aastalt kasvanud ning seda ka kvartalite lõikes.

2.3 Eestis elava Y-generatsiooni valik täiendava kogumispensioni kasuks võrrelduna X- generatsiooni ja vanemate generatsioonidega

Täiendava kogumispensioni ehk III pensionisambaga on võimalik liituda vabatahtlikult ning täiendava kogumispensioni teenust pakuvad Eestis tegutsevad suurpangad nagu näiteks Swedbank, SEB ja LHV. Käesolevas peatükis toob autor välja Swedbanki poolt koostatud statistikat selle kohta, kui palju inimesi Eestis on liitunud täiendava kogumispensioniga ning seda ka vanusegruppide lõikes. Autor on valinud võrdluseks Swedbanki andmed, kuna tegemist on suurima Eestis tegutseva pangaga.

Vastavalt Eestis asuva suurima panga Swedbanki 2016. aasta andmetele on võrreldes 2015. aastaga noorte osakaal III sambasse investeerimisel tõusnud 31%, kuid vaatamata kõrgele kasvumäärale on üldine noorte osakaal III pensionisambas murettekitavalt madal. Swedbanki hinnangule ei mõisteta seda et, mida hiljem koguma hakatakse, seda tagasihoidlikumate vahenditega peab tulevikus hakkama saama. Tabelis number 2 on välja toodud 2016. aasta keskmised aastased sissemaksed III sambasse vanusegruppide lõikes. (Peik, 2017).

Tabel 2: 2016. aasta keskmised aastased sissemaksed III pensionisambasse vanusegruppide lõikes.

Vanusegrupp	Keskmine aastane sissemaks, €
Üle 64-aastased	1622
60-63-aastased	501
50-59-aastased	684
40-49-aastased	568
30-39-aastased	501
Kuni 30-aastased	389

Allikas: (Peik, 2017)

Vastavalt tabelile 2 tehti kõige enam sissemaksed III pensionisambasse üle 64-aastaste inimeste poolt ning kõige vähem kuni 30-aastaste poolt. Kuni 30-aastaste vanusegrupp kuulub Y-generatsiooni hulka. Samuti kuuluvad enamuse vanusegruppi 30-39-aastased Y-generatsiooni. Vanusegrupp 30-39-aastased sarnaselt kuni 30-aastaste vanusegrupile ei tee aktiivselt sissemaksed III sambasse, kuid rohkem kui kuni 30-aastased. Vastavalt Swedbanki 2016. aasta andmetele on kõige populaarsem pensioni kolmas samm endiselt 51–55-vanuste seas, kelle sissemaksed moodustasid 21%. Populaarsuselt järgmine vanusegrupp on 45-48-aastased (15%). (Ibid.)

Vastavalt alapeatükile 1.3, on üheks põhjuseks Ameerika Ühendriikides elava Y-generatsiooni murelikkuse taga õppelaenude suur saldo. Autor on välja toonud Eesti Panga andmetel tuginevat statistikat Eesti keskmise õppelaenu saldo inimese kohta perioodil 2005-2016. Välja toodud statistika on kajastatud tabelis 3.

Tabel 3: Kodumajapidamistele antud laenude jääk ja arv laenuliigi lõikes perioodil 2005-2016.

	Laenu jääk kokku, tuh €		Laenu jääk kokku, tuh €		Laenu jääk kokku, tuh €		Laenu jääk kokku, tuh €	
	Arv (tk)		Arv (tk)		Arv (tk)		Arv (tk)	
Aasta	2005		2006		2007		2008	
Õppelaen	193 500	102 490	203 300	106 779	216 500	111 102	233 000	115 850
Keskmine õppelaenu saldo inimese kohta, €	1 888		1 904		1 949		2 011	

	Laenu jääk kokku, tuh €	Arv (tk)	Laenu jääk kokku, tuh €	Arv (tk)	Laenu jääk kokku, tuh €	Arv (tk)	Laenu jääk kokku, tuh €	Arv (tk)
Aasta	2009		2010		2011		2012	
Õppelaen	235 500	114 195	227 600	107 390	213 000	99 100	194 700	89 164
Keskmine õppelaenu saldo inimese kohta, €	2 062		2 119		2 149		2 184	

	Laenu jääk kokku, tuh €	Arv (tk)	Laenu jääk kokku, tuh €	Arv (tk)	Laenu jääk kokku, tuh €	Arv (tk)	Laenu jääk kokku, tuh €	Arv (tk)
Aasta	2013		2014		2015		2016	
Õppelaen	173 600	78 709	151 800	68 750	131 400	59 183	112 300	51 250
Keskmine õppelaenu saldo inimese kohta, €	2 206		2 208		2 220		2 191	

Allikas: (Eesti Pank)

Nagu tabelis 3 on näha, on keskmine õppelaenu saldo inimese kohta perioodil 2005-2016 kasvanud aasta aastalt, kuid välja antud laenude arv on kahanenud (Eesti Pank). Peatükis 1.3 joonisel 1 on välja toodud Ameerika Ühendriikides elavate 25-aastaste keskmine õppelaenu saldo aastate lõikes ning selle kohaselt oli 2005. aasta tulemuseks 13 078 \$ (umbes 10 500 €) ning 2013. aasta tulemuseks 20 916 \$ (umbes 15 740 €). Ameerika Ühendriikide õppelaenu saldod on 5-8 korda suuremad kui Eesti õppelaenu saldod. See annab indikatsiooni sellele, et Eestis elavat Y-generatsiooni suhtumist vanaduspensionis suurusesse ei mõjuta olulisel osal õppelaenu saldo suurus, kuna õppelaenu saldod Eestis on kordades madalamad kui Ameerika Ühendriikides.

Vastavalt Swedbanki andmetele on vanemate generatsioonide esindajad palju aktiivsemad pensionikogujad kui Y-generatsioon ning see on Swedbanki sõnul murettekitav, kuna noorte osakaal III sambas on suhteliselt väike. Seega võib järeldada, et võrreldes X-generatsiooni ja vanemate generatsioonidega on Y-generatsiooni liikmed oluliselt vähem otsustanud III pensionisamba kasuks. Võrreldes Eesti keskmist õppelaenu saldot inimese kohta Ameerika Ühendriikide keskmist õppelaenu saldot inimese kohta, on Ameerika Ühendriikide keskmine õppelaenu saldo inimese kohta 5-8 korda suurem kui Eestis, seega õppelaenu saldo Eestis elava Y-generatsiooni seas ei oma olulist mõju vanaduspensionisse suhtumise üle.

3. UURING Y-GENERATSIOONI VANADUSPÕLVE FINANTSEERIMISE KOHTA

Käesolevas peatükis antakse ülevaade läbiviidud uuringu metoodikast ning uuringu käigus saadud tulemustest. Lisatud on ka autori järeldused ning enda poolt välja pakutud ettepanekud.

3.1 Uuringu metoodika ja valimi kirjeldus

Antud alapeatükk kirjeldab läbi viidud uuringu metoodikat, valimit ning kogutud andmete analüüsi. Uuringus kasutatud küsimused on autori enda poolt koostatud.

Hindamaks Y-generatsiooni plaani vanaduspõlve finantseerimiseks on autor kasutanud kvalitatiivset uurimismeetodit, viies läbi ankeetküsitluse. Ankeetküsitlus koosneb kokku 14-st valikvastustega küsimusest. Ankeetküsitlus koosnes järgmistest küsimustest:

- sugu,
- sünniaasta (ajavahemik),
- kas õpid/töötad majandusalal või oled varasemalt õppinud/töötanud majandusalal?
- kui vastasid eelmisele küsimusele "Ei, õpin/töötan muul erialal", siis lisa siia eriala, millel õpid või töötad? (jaotatuna EMTAK 2008 koodide järgi),
- neto sissetulek kuus (eurodes),
- rahaline ülejääk kuus,
- kas tunned muret vanaduspensioni suuruse üle?
- millise pensionisambaga oled liitunud?
- sinu kogumispensioni maksemäära protsent,
- kas plaanid kindlustada oma tulevikku lisaks vanaduspensionile ka ise?

- kui vastasid eelmisele küsimusele jaatavalt, siis kuidas kavatsed oma tulevikku kindlustada?

Küsimustik koos valikvastustega asub Lisas nr 1. Uuring on läbi viidud läbi sotsiaalmeedia kanali Facebook 1 nädala jooksul 2017. aasta aprilli kuus. Kokku on küsitlusele vastanud 498 inimest, kellest 152 on mehed ning 346 on naised.

Uuringu valimisse on valitud inimesed, kes on sündinud ajavahemikus aastatel 1980-1995 ehk Y-generatsiooni kuuluvad inimesed. Kuigi erinevad autorid on Y-generatsiooni sünniaastate ajavahemikku erinevalt määratlenud, valis autor antud ajavahemiku, kuna on kõige levinum erinevates teema käsitlustes. Muid kriteeriumeid vastajatele ei seatud. Autori eesmärgiks oli saada vastuseid võimalikult erinevatel aladel töötavate või õppivate inimestelt, et uuringu tulemused vastaksid võimalikult palju reaalsusele. Eesmärgi täitmiseks oli vajalik, et enamik küsitlusele vastanutest ei töötaks või õpiks majandusalal, kuna majandusalal töötavad ning õppivad inimesed on kindlasti rohkem kursis pensionifondidega. Oluline oli uuringu tulemuseks saada üldsuse arvamust. Seetõttu levitas autor küsitlust Facebook-i gruppidesse, kuhu kuulusid inimesed erinevatest valdkondadest.

3.2 Autori ootused uuringu tulemustele

Koostatud küsimustele on autor seadnud ootused. Küsimusele „kas tunned muret vanaduspensionide suuruse üle?“ on autor seadnud ootuse, et enamus küsitletavatest vastab jaatavalt, kuna meedia vahendusel on levinud artikleid ja arvamused, milles kajastatakse vanaduspensionide suuruse väiksust ning spekulatsioone ja arutelusid selle üle, kas tänapäeva noored tulevikus üldse vanaduspensionide saama hakkavad. Statistikaameti andmete järgi oli 2016. aasta keskmine vanaduspensionide suurus 386 eurot (Statistikaamet). Miinimum netopalk 2016. aastal oli Statistikaameti andmete järgi 398 eurot (Statistikaamet). Keskmine vanaduspensionide ja miinimum netopalk võrdluses on keskmine vanaduspension 12 eurot väiksem. Kuna keskmine pension on väiksem või samal tasemel kui miinimumipalk, seab autor ootuse, et üle 50% vastajatest on mures tulevikus saadava vanaduspensionide suuruse üle.

Küsimusele „millise pensionisambaga oled liitunud?“ on autor samuti seadnud ootuse. Vastavalt Kogumispensionide seadusele ei pea kogumispensionide makset tasuma inimesed, kes on sündinud enne 01.01.1983. Inimesed, kes on sündinud peale antud kuupäeva, on kohustatud

liituma II pensionisambaga ehk kohustusliku kogumispensioniga (Kogumispensionide seadus § 66 lg 1). Autor seab ootuse, et kõige vähem vastanutest on liitunud I pensionisambaga ehk riikliku pensioniga, kuna antud sambaga liitunud vastajad saavad olla sündinud ainult aastatel 1980, 1981 ja 1982. Lisaks seab autor ootuse, et enamus vastanutest on liitunud II pensionisambaga, kuna tegemist on kohustusliku kogumispensioniga ning on määratud kõigile valimisse kuuluvatele inimestele välja arvatud neile, kes on sündinud aastatel 1980, 1981 ja 1982. Kuna III pensionisammas ehk täiendav kogumispension ei ole kohustuslik, kuid on pankade poolt propageeritud, seab autor ootuse, et III pensionisambaga on liitunud on vähem kui II sambaga liitunud, kuid rohkem kui I sambaga liitunud.

Küsimusele, mis uurib kogumispensioni makse määrade suurust, seab autor ootuse, et enamuse vastajate kogumispensioni makse määraks on 2%. Vastavalt Kogumispensionide seadusele kogumispensioni kohustuslik makse määraks 2% (Kogumispensionide seadus § 9). Kuid soovi korral on inimestel olnud võimalus esitada avaldus kogumispensioni makse määra ajutiseks suurendamiseks 3%-ni. Aastal 2013 oli inimestel võimalus esitada avaldus kogumispensioni maksemäära suurendamiseks 3%-ni 15. maist 15. septembrini ning kogumispensioni makse suurendati aastateks 2014-2017 (Rahandusministeerium). Autor seab ootuse, et enamuse vastanute kogumispensioni makse määr on 2%, kuna 2%-line kogumispensioni makse määr on kõigil inimestel, kes ei ole avaldust esitanud.

Järgnevalt uurib autor vastajatelt, kas nad plaanivad kindlustada oma tulevikku lisaks vanaduspensionile ka ise. Kuna autor seadis ootuse, et enamus inimesi tunneb muret oma vanaduspensioni suuruse üle ning antud küsimused on küllaltki seotud. Kui tuntakse muret vanaduspensioni suuruse üle, siis võib järeldada, et plaanitakse selle nimel ka ise midagi ette võtta. Autori ootuse kohaselt plaanib enamus inimesi tuleviku kindlustada lisaks vanaduspensionile ka ise.

Viimane küsimus on suunatud küsitletavatele, kes plaanivad kindlustada oma tulevikku lisaks vanaduspensionile ka ise ehk vastasid eelmisele küsimusele jaatavalt. Nimelt uurib autor kuidas plaanivad küsitletavad oma tulevikku kindlustada. Olles lugenud mitmeid ajaleht Postimees artikleid selle üle, et eestlased eelistavad kinnisvara pigem omada kui üürida ning eelistavad investeerimist kinnisvarasse aktsiate ees, seab autor ootuse, et vastanute seas kõige populaarsemaks tuleviku kindlustamise viisiks on kinnisvarasse investeerimine. Teistele valikuvariantidele autor ootusi ei sea.

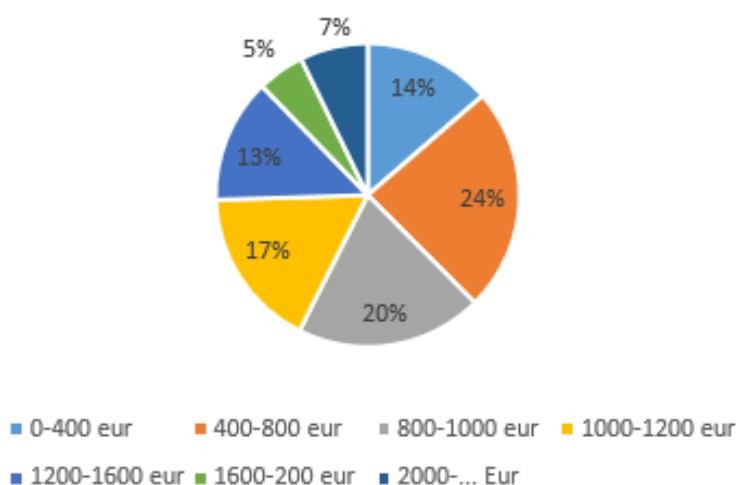
3.3 Uuringu tulemused

Küsitlusele vastas kokku 498 inimest, kellest 69,5% olid naised ning 30,5% mehed. Natuke alla poole ehk 45% (224 inimest) vastajatest olid sündinud ajavahemikus aastatel 1992-1995. Seda võib selgitada sellega, et autor ise on samuti sündinud samas ajavahemikus nagu ka paljud autori kaastudengid ja tutvusringkonda kuuluvad inimesed, kes soovisid lõputöö valmimisel kaasa aidata. Ajavahemikus 1988-1991 sündinud inimesi oli vastanute seas 27,3% ehk 136. Vähem vastanuid oli inimeste seas, kes on sündinud ajavahemikel 1984-1987 ja 1980-1983, vastavalt 15,5% (77 inimest) ja 10% (50 inimest). Lisaks vastas 11 inimest ka vastusevariandile „Ei ole sündinud nendel ajavahemikel“ jaatavalt, mis tähendab, et vastajad ei kuulunud uuringu valimisse. Seega on rikutud vastuseid 11, mis moodustab vastuste kogu populatsioonist 0,2% ning autori hinnangul on selle mõju uuringu tulemustele minimaalne.

Autor uuris vastajatelt, kas nad õpivad või töötavad majandusalal või on varasemalt õppinud või töötanud majandusalal. Selle küsimuse eesmärgiks oli teada saada, kui paljud vastanutest on rohkem teadlikud pensionisüsteemist ja pensioni kogumisega seotust (pankade pensionifondid, pensionifondide haldustasud). Nimelt tunneb autor enda kogemusest, et ülikoolis majandust õppides räägitakse palju investeerimisest ja sealhulgas ka pensionifondidest, mis tekitab majandust õppivatel või õppinud inimestele eelise teiste inimeste ees, kes ei ole majandust õppinud. Uurimuse eesmärgi täitmiseks oli vajalik saada tulemuseks üldsuse arvamust. Vastanutest 31,5% vastas jaatavalt ehk 157 inimest on õppimas või töötamas või varasemalt õppinud või töötanud majandusalal. Autori hinnangul on tulemus küllaltki optimaalne näitamaks üldsuse arvamust. Vastanutest 15,9% on inimesed, kes hetkel ei õpi ega tööta ning ülejäänud 52,6% inimestest õpivad või töötavad muudel erialadel. Autor uuris vastanutelt, kes ei majandusega kokku ei ole puutunud nende erialal, millel nad õpivad või töötavad. Autor jaotas muud erialad EMTAK 2008 koodide järgi. Muudest professionidest olid enim esindatud inimesed, kes õpivad või töötavad kunsti, meelelahutuse ja vabaaja valdkonnast, info ja side valdkonnast, tervishoiu ja sotsiaaltoetuste valdkonnast ning muudest teenindavate tegevustega seonduvatest valdkondadest. Esindatud olid kõik EMTAK

2008 koodide järgi jaotatud tegevusaladel tegelevad või õppivad inimesed. Autori hinnangul oli tulemus väga positiivne, kuna see näitab, et tulemus näitab üldsuse arvamust.

Järgmisena uuris autor vastanute neto sissetuleku kohta kuus. Suurim hulk vastanutest ehk 23,9% (199 inimest) vastanutest teenivad netotulu kuul 400-800 eurot kuus. Vastanutest 20% teenib netotulu kuus 800-1000 eurot. Sinna vahemikku kuulub ka Eesti keskmine palk, mis on Statistikaameti andmetel 1146 eurot brutona ning 920 eurot netopalgana (Statistikaamet). Vastanutest 13,7% ehk 68 inimest teenib ühes kuus netotulu vahemikus 0-400 eurot. Autori hinnangul võib see viidata valimisse kuuluvatele tudengitele, kes käivad kooli kõrvalt osakoormusega tööl või madalapalgalistele, kes teenivad miinimumpalka. 2017. aastal on miinimumpalgaks 470 eurot brutos ehk netopalk on 398 eurot, mis kuulub antud valikuvariandi vahemikku (TTTarkvara). Umbes 17% vastanutest teenib kuist sissetuleku vahemikus 1000-1200 eurot. Sinna vahemikku kuulub ka Harjumaa keskmine palk, milleks on Statistikaameti 2016. aasta andemete põhjal 1016 eurot netos (Statistikaamet). Vastanutest 13,3% teenib kuist tulu netos 1200-1600 eurot, 1600-200 eurot teenib 5% vastanutest (25 inimest) ning üle 2000 euro teenib kuist sissetulekut 7,2% ehk 36 inimest vastanutest. Vastanute neto sissetulekud kuus on illustreerituna joonisel 2.

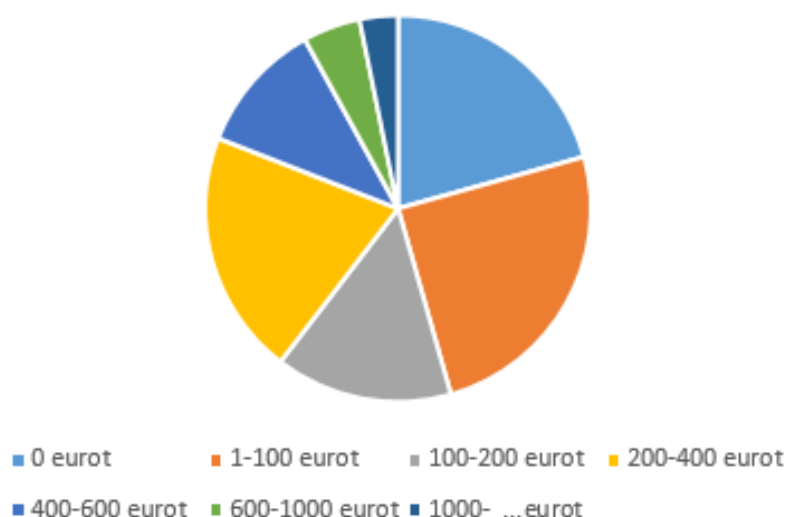

Joonis 2. Uuringus osalenute neto sissetulek kuus

Allikas: Autori koostatud küsitluse tulemuste põhjal.

Autor uuris vastanute käest ka nende rahalist ülejääki kuus. Küsimuse eesmärgiks oli välja selgitada, kas ja kui palju inimestel realselt jääb ühes kuus raha üle, mida võimalusel saaksid kasutada pensionipõlve rahaliseks kindlustamiseks.

Vastusevariandid on näha joonisel 3. Vastustes olid esindatud kõik vastusevariandid. Vastavalt küsitletute vastustele ei teki 20,7% vastanutest (103 inimest) kuus rahalist ülejääki ehk kulutavad oma palga samas kuus. Rahaline ülejääk vahemikus 1-100 eurot tekib 124 inimesel ehk 24,9% vastanutest. Valikuvarianti 100-200 eurot kasutas 14,9% ehk 74 vastajat. Sama suurusjärgu võrrelduna esimese variandiga (0 eurot) moodustasid vastajad, kel tekib igakuine ülejääk 200-400 eurot. Nendeks oli 20,5% vastanutest ehk 102 inimest. Ülejääk vahemikus 400-600 eurot tekib 11% vastanutel (55 inimest). Rahalised ülejäägid vahemikes 600-1000 eurot ja 1000- ... eurot oli valitud kõige vähem vastavalt 24 (4,8%) ja 16 (3,2%) inimese poolt. Visualiseeritud küsimuse tulemused on joonisel 3.

Joonis 3. Uuringus osalenute vastanute rahaline ülejääk kuus.

Allikas: Autori koostatud küsitluse tulemuste põhjal.

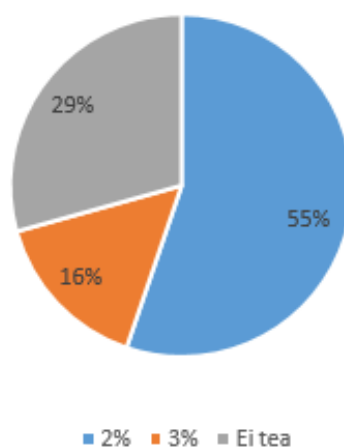
Järgmisena uuris autor küsitletavatelt, kas nad tunnevad muret vanaduspensioni suuruse üle. Vastuse variantideks olid:

- jah,
- ei,
- ei ole kunagi mõelnud sellele,
- ei tunne, kuna olen end rahaliselt piisavalt kindlustanud.

Vastavalt autori ootustele oli kõige populaarsemaks vastusevariandiks „Jah“ ehk 42,4% vastanutest (211 inimest) on mures oma vanaduspensioni suuruse üle. Teema ei tekita muret 31,5%-le (157 inimest) vastanule. 102 inimest ei ole teemale kunagi mõelnud (20,5% vastanutest) ning 5,6% vastanutest (28 inimest) ei tunne teema üle muret, kuna on end rahaliselt piisavalt kindlustanud.

Järgmisena uuris autor vastanutelt, millise pensionisambaga on nad liitunud. Valikuvariante oli kolm- I samm ehk riiklik pension, II samm ehk kohustuslik kogumispension ja III samm ehk täiendav kogumispension. Enamus vastanutest kinnitas ehk 85,9% vastanutest (426 inimest), et on liitunud II sambaga ehk kohustusliku kogumispensioniga. Riikliku pensioniga ehk I sambaga on küsitluse põhjal liitunud 35,3% vastanutest (175 inimest) ning III sambaga ehk täiendava kogumispensioniga on liitunud vaid 11,7% vastanutest (58) inimest.

Töö autor küsis vastanutelt ka nende kogumispensioni makse määra protsenti. Vastusevariantideks oli „2%“, „3% (enda soovil suurendatud)“ ja „Ei tea“. Ootuseks oli, et enamusel vastanutest on kogumispensioni makse määra protsendiks 2, kuna 2% on kogumispensioni makse määraks kõigil, kes ei ole ise vabatahtlikult suurendanud kogumispensioni maksemäära 3%-ni. Vastavalt autori ootustele oli uuringus osalenud inimestest enamus ehk 55,2% (275 inimest) vastanud küsimusele vastusevariandiga „2%“. Enda soovil on suurendanud oma kogumispensioni maksemäära 3%-ni 15,5% vastanutest ehk 77 inimest. Autori üllatuseks kolmandik (146 inimest) vastanutest ei olnud teadlik, milline kogumispensioni maksemäär neile kehtib. Joonisel 4 on visualiseeritud antud küsimusele vastanute tulemusi.

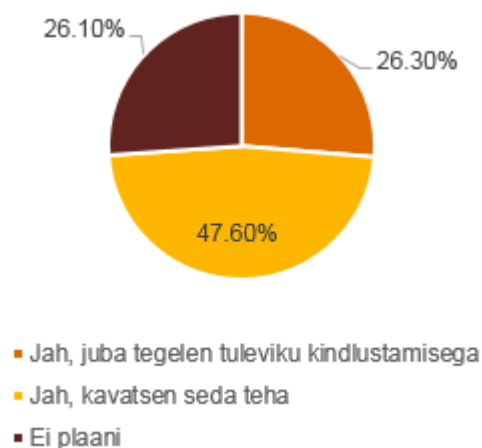

Joonis 4. Uuringus osalenute kogumispensioni makse määra protsent.

Allikas: Autori koostatud küsitluse tulemuste põhjal.

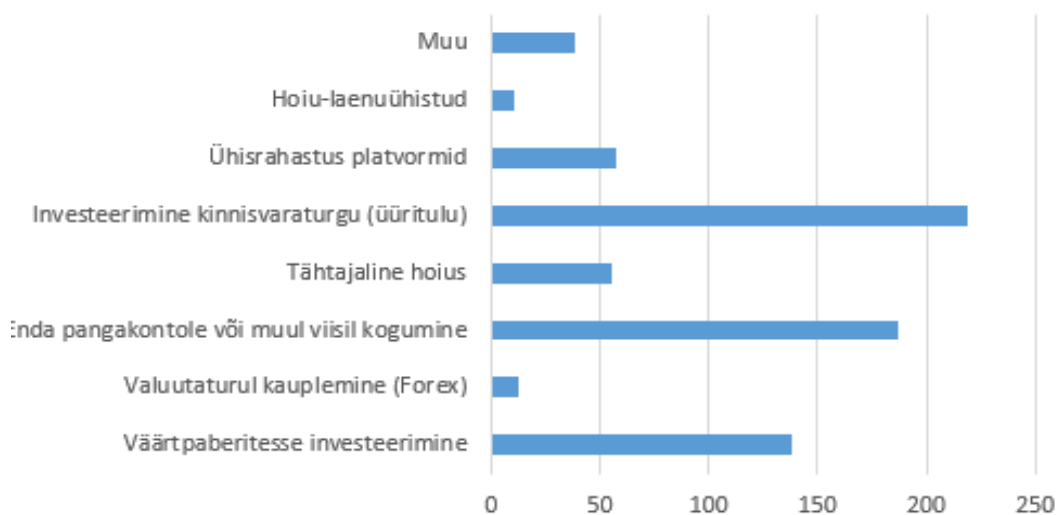
Autor küsis vastanutelt, kas nad plaanivad kindlustada oma tulevikku lisaks vanaduspensionile ka ise. Valikuvariante oli kokku kolm- „jah, juba tegelen tuleviku kindlustamisega“, „jah, kavatsen seda teha“ ning „ei plaani“. Autor on püstitanud ootuse, et enamus vastanutest plaanib kindlustada või kindlustavad oma tulevikku lisaks vanaduspensionile. Vastavalt ootustele olid kõige populaarsemateks valikuvariantideks „jah, juba tegelen tuleviku kindlustamisega“ ja „jah, kavatsen seda teha“, vastavalt 26,3%-lise ja 47,6%-lise toetusega. Vastanutest 26,1% ei plaani lisaks vanaduspensionile tulevikku kindlustama. Küsimuse tulemused on visualiseeritud Joonisel 5.

Joonis 5. Uuringus osalenute tulemused küsimusele „Kas plaanid kindlustada oma tulevikku lisaks vanaduspensionile ka ise?“.

Allikas: Autori koostatud küsitluse tulemuste põhjal.

Järgnevalt küsis vastanutelt, kes juba tegelevad tuleviku kindlustamisega ja kes seda plaanivad, kuidas nad kavatsevad seda teha. Tegemist oli samuti valikvastustega küsimusega, milles sai valida mitu valikuvarianti. Valikuvariandid ja tulemused on illustreeritud joonisel 6.

Joonis 6. Uuringus osalenute meetmed tuleviku kindlustamiseks.

Allikas: Autori koostatud küsitluse tulemuste põhjal.

Vastusevariandi „Muu“ puhul oli vastajatel võimalus lisada oma mõte, kuidas tulevikku kindlustada. Küsimusele vastas kokku 371 inimest, mis moodustab ümardades 75% küsitletavast kogupopulatsioonist. Kõige populaarsemaks tuleviku kindlustamise võimaluseks osutus kinnisvarasse investeerimine ning selle kaudu üüritulu saamine. Toetuse protsendiks oli 59. Populaarseks osutus ka raha kogumine enda pangakontole või muul viisil kogumine toetusprotsendiga 50,4%. Paljud inimesed (37,2%, 138 inimest) olid huvitatud ka väärt-paberitesse investeerimisest. Vastajate jaoks vähem atraktiivsed olid tuleviku kindlustamine valuutaturul kaubeldes, läbi tähtajalise hoiuse, kasutades ühisrahastus platvorme ja läbi hoiu-laenuühistute. 38 inimest tõid välja ka muud tuleviku kindlustamise meetodid. Muude tuleviku kindlustamise meetmetena toodi välja investeerimine metsa, ettevõtlus, brändi loomine, elukindlustus, väärismetalli investeerimine. Samuti pakuti mitmel juhul tuleviku kindlustamise meetmeks ka lapsed, kes tulevikus vanemate eest hoolt kannavad.

3.4 Järeldused ja ettepanekud

Käesolevas alapeatükis on autor välja toonud uuringu tulemuste järeldused ja ettepanekud.

Autori poolt läbi viidud uuringu kohaselt tunneb suur osa Y-generatsioonist muret vanaduspensionide suuruse üle, vastavalt uuringule 42% vastanutest. Autor seadis ootuse, et üle 50% vastanutest tunneb muret pensionipõlve suuruse üle. Tulemus jäi veidi alla ootustele. Migliaccio ja Steverman on oma artiklites väitnud, et enamik Y-generatsiooni kuuluvate inimeste jaoks on pensionipõlveks säästmise esmatähtis. Autori poolt läbi viidud uuringu kohaselt 50% vastanutest ei tunne muret vanaduspõlve suuruse üle või ei ole sellele kunagi mõelnud. Autori hinnangul küsitluse tulemus ei toeta täielikult Migliaccio ja Stevermani väidet, et enamik Y-generatsiooni kuuluvatest inimestest on mures vanaduspensionide suuruse üle. Kuid poolele populatsioonile peab Stevermani väide Y-generatsiooni murelikkusest pensionipõlve üle paika.

Autor on seadnud ootuse, et suurem osa vastajatest on liitunud II sambaga, kuna vastavalt Kogumispensionide seadusele on kohustuslik kõigile, kes on sündinud hiljem kui 01.01.1983 (Kogumispensionide seadus, § 66 lg 1). Autor seab ka ootuse, et I sambaga on liitunud kõige vähem vastanutest, kuna vastavalt seadusele saavad olla sambaga liitunud vaid inimesed, kelle sünniaasta on vahemikus 1980-1982. III samba ehk täiendava kogumispensionide puhul seab autor ootuse, et on vastanute poolt rohkem valitud kui I samm, kuid vähem valitud kui II samm, kuna tegemist ei ole kohustusliku sambaga, kuid on pankade poolt palju propageeritud. Uuringu tulemused vastasid ootustele II samba puhul. Vastavalt läbi viidud küsitlusele on II sambaga liitunud 86% vastanutest. Esimese sambaga liitunuid on 35% (175 inimest) ja III sambaga liitunuid 12% (58 inimest) vastanutest. Autori hinnangul tekib siinkohal vastuolu. Nimelt on küsitluses sünniaastate ajavahemikku 1980-1983 määratud 50 inimest, kuid 175 inimest väidab, et on liitunud I sambaga, mis seadusest tulenevalt ei ole võimalik, kuna on kehtiv vaid inimestele, kes on sündinud enne 1983. aastat. Autori hinnangu vähemalt 125 inimest, kes vastas küsitlusele, ei ole teadlik, millises pensionisambas asub tema pensionifond. See on vähemalt 25% vastajatest, mis on autori hinnangul üle olulisuse.

Autor on seadnud ootuse, et enamuse vastajate kogumispensioni makse määra suuruseks on 2%, kuna see on kohustuslik kogumispensioni makse määr (Kogumispensionide seadus § 9), kuid soovi korral on aga inimestel olnud võimalus suurendada kogumispensioni makse määra teatud perioodiks 3%-ni. Aastal 2013 oli inimestel võimalus esitada avaldus kogumispensioni maksemäära suurendamiseks 3%-ni 15. maist 15. septembrini ning kogumispensioni makse suurendati aastateks 2014-2017 (Rahandusministeerium). Vastavalt ootustele on enamus vastajatest (55%) märkinud oma kogumispensioni makse määraks 2%. Küsitluse tulemustest tuleb ka välja asjaolu, et kolmandik vastanutest (146 inimest) ei ole teadlik, milline kogumispensioni makse määr nende jaoks kehtib.

Küsitluse tulemustest on tulnud välja, et vähemalt 25% vastajatest ei ole teadlikud, millises pensionisambas nende pension kasvab ning kolmandik vastanutest ei tea nende kogumispensioni makse määra protsenti. Autor järeldab, et suur osa Y-generatsioonist väidab, et tunneb küll muret vanaduspensioni suuruse üle, kuid ei ole teadlik oma kogumispensioni üksikasjadest, mis paljuski määravad tulevase pensioni suuruse.

Steverman on oma artiklis välja toonud asjaolu, et Y-generatsioon tunneb küll muret pensionipõlve suuruse üle, kuid ei tegutse selle probleemi lahendamise nimel. Küsitluse tulemustest selgus et 42% vastanutest tunneb muret vanaduspensioni suuruse üle ehk suhtuvad pessimistlikult tulevikku ning 26% neist ei plaani tulevikku kindlustama hakata lisaks vanaduspensionile. Seega Stevermani väide Eestis elava Y-generatsiooni kohta olulises osas paika ei pea, kuna on kehtiv neljandikule Eestis elavale Y-generatsioonile.

Esimeses peatükis kajastab autor paljude Ameerika Ühendriikide majandusteadlaste arvamusi ja varasemaid uuringuid Y-generatsiooni ja pensionipõlve teemal. Ameerika Ühendriikides pärssib Y-generatsiooni säästmist pensionipõlveks suur õppelaenu saldo ning selle tagasimaksed. Autor leiab, et antud väide ei ole Eestis kuigi kehtiv, kuna Eestis on tasuta kõrgharidus ning pankade poolt pakutavad õppelaenude suurused ei ole võrreldavad Ameerika Ühendriikide õppelaenudega. Lisaks on võrreldud peatükis 2.3 Eesti ja Ameerika Ühendriikide keskmist õppelaenu saldot inimese kohta, mille tulemusena leidis autor, et Ameerika Ühendriikide keskmine õppelaenu saldo inimese kohta on 8 korda suurem kui Eestis, seega järeldab autor, et õppelaenu saldo ei oma olulist mõju Eestis elava Y-generatsiooni suhtumisele vanaduspensionisse.

Osaliselt toetab Stevermani väidet Y-generatsiooni murelikkuse ja mitte tegutsemise teemal asjaolu, et vastavalt Swedbanki andmetele on Y-generatsiooni osakaal III

pensionisambas kõige väiksem võrreldes vanemate vanusegruppidega, kuigi noorte osakaal on aasta aastalt suurenenud.

Autor teeb järgmise ettepaneku: Y-generatsiooni kuuluvad noored, kes väidavad, et muretsevad oma vanaduspensionide suuruse pärast, võiksid oma pensioniga seonduvast rohkem teadlik olla ning kasutada ka professionaalset nõustamist. Kuna küsitlusest tuli välja, et 50% vastanutest kavatsevad kindlustada ka ise oma tulevik lisaks vanaduspensionile, pakub autor välja teema järgmistele uurijatele uurida põhjuseid, miks Y-generatsioon veel ei ole hakanud tulevikku lisaks vanaduspensionile ise kindlustama, vaid plaanivad seda tegema hakata.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Eestis elava Y-generatsiooni suhtumine vanaduspensionisse. Hüpoteesiks on seatud Ben Stevermani väide, et Y-generatsioon muretseb vanaduspensionide suuruse üle, kuid ei ole valmis ise midagi olukorra parandamiseks ette võtma.

Autor on püstitanud 4 uurimisküsimust. Esimeseks uurimisküsimuseks oli, et milline on Y-generatsiooni olemus ja eripära võrrelduna teiste generatsioonidega. Erinevad autorid on klassifitseerinud Y-generatsiooni sünniaastaid väga erinevalt, kuid kuna kõige enam nimetati Y-generatsiooniks inimesi, kes on sündinud 1980-ndate algusest 1990-ndate keskpaigani, valis autor Y-generatsiooni klassifitseerimiseks inimesed, kes on sündinud ajavahemikus 1980-1995. Y-generatsiooni piiritlemine on keeruline, kuna erinevalt X-generatsioonist ei ole Y-generatsioon tekkinud demograafiliste sündmuste järel, vaid on mõjutatud sotsiaalsetest ja kultuurilistest aspektidest. Y-generatsiooni liikmed on tehnikateadlikud ning seetõttu veedavad palju aega virtuaalmaailmas, mis annab aga eelduse omada tutvavaid üle kogu maailma. Seetõttu on neil palju rahvusvahelisi tutvusi ning ka tolerantsemad kultuurilistele erinevustele. Neile on omane mitme asjaga tegelemine samal ajal ehk inglisekeelse väljendina „multitasking“. Y-generatsioon elab olevikus ning neile ei meeldi teha plaane pikas perspektiivis. Võrrelduna X-generatsiooniga on Y-generatsioon palju tehnikateadlikum ning osavam tehniliste uuenduste üle võtmises. Kui X-generatsiooni prioriteediks on tasakaal töö ja perekonna vahel ja traditsioonilised väärtused, siis Y-generatsiooni prioriteediks peetakse edu, karjääri, raha ja enesearengut, mistõttu võivad nad olla ka enesekesksemad kui X-generatsiooni põlvkonna liikmed. Kuna Z-generatsioon ei ole veel täiskasvanuks sirgunud, ei osata veel neid iseloomustada, aga ilmselt on Z-generatsioon veelgi enam tehnikateadlikum kui Y-generatsioon, kuna on üles kasvanud väga arenenud tehnoloogiaga maailmas.

Teiseks uurimisküsimuseks oli, et kuidas suhtub Y-generatsioon säästmisesse ja pensionisse vastavalt varasematele uuringutele. Vastavalt Ameerika Ühendriikides läbi viidud

uuringutele on Y-generatsioonile oluline pensionipõlveks säästmine, kuna vanaduspensioni suurus on murettekitav. Kuna Ühendriikides ei kehti tasuta kõrgharidus, on õppelaenu saldod suured ning aastatega kasvanud, mistõttu lükkub Y-generatsiooni noorte pensionipõlveks säästmise algus edasi õppelaenu tagasimaksete tõttu. Lisaks ei kasuta paljud noored pakutud võimalusi pensionipõlveks kogumiseks nagu näiteks 401(k), mis on tööandja poolt finantseeritud pensioni kogumise programm Ameerika Ühendriikides. Y-generatsiooni paljud liikmed ei säästa, kuna ei ole valmis loobuma materiaaletest hüvedest, mis nende sõnul parandavad nende elu kvaliteeti, kuid mille arvelt saaks kokku hoida ning säästa pensionipõlveks. Y-generatsiooni kulud võrreldes vanemate generatsioonidega on suuremad, kuna tarbivad palju rohkem kui nemad. Nad on üles kasvanud suurte kaubanduskeskuste ajastul ning hindavad väga kvaliteeti, mistõttu kulutavad nad ka rohkem raha luksuskaupade ja bränditoodete soetamisele. Kokkuvõtlikult öeldes paneb Y-generatsioon oma prioriteediks pensionipõlveks säästmise, kuid vastavalt nende tarbimisharjumustele, ei suuda nad väga palju säästa.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli, et kas Eestis elav Y-generatsioon kasutab täiendava kogumispensioni võimalust rohkem kui X-generatsioon ja vanemad generatsioonid. Vastavalt 2016. aasta Swedbanki andmetele moodustavad noored kõige väiksema osakaalu täiendavast kogumispensionist ehk III pensionisambast, kuigi nende osakaal on aasta aastalt kasvanud. Eestis elavad X-generatsiooni liikmed ning neist vanemad isikud kasutavad rohkem täiendava kogumispensioni võimalust kui Eestis elavad Y-generatsiooni liikmed.

Neljandaks uurimisküsimuseks oli, et kas Eestis elava Y-generatsiooni suhtumist võiks mõjutada õppelaenu saldo nagu Ameerika Ühendriikides. Statistiliste andmete võrdluses selgus, et Ameerika Ühendriikide keskmine õppelaenu saldo inimese kohta on 8 korda suurem kui Eestis, mistõttu järeldab autor, et õppelaenu saldo ei avalda olulist mõju Y-generatsiooni suhtumist vanaduspensionisse.

Viiendaks ja töö peamiseks uurimisküsimuseks oli, et kas Ben Stevermani väide, et Ameerika Ühendriikides elav Y-generatsioon muretseb oma vanaduspensioni suuruse üle, kuid ei tee midagi olukorra parandamiseks, peab paika ka Eestis elava Y-generatsiooni puhul. Autor koostas veebiküsitluse, millele vastas kokku 498 inimest, kes on sündinud perioodil 1980-1995. Küsitluse tulemustest selgus et 42% vastanutest tunneb muret vanaduspensioni suuruse üle ehk suhtuvad pessimistlikult tulevikku ning 26% neist ei plaani tulevikku kindlustama hakata lisaks

vanaduspensionile. Seega Stevermani väide Eestis elava Y-generatsiooni kohta olulises osas paika ei pea, kuna on kehtiv neljandikule Eestis elavale Y-generatsioonile.

Lisaks on täheldatud küsitluse tulemustest asjaolu, et kuigi pea pooled vastanutest väitsid, et muretsevad vanaduspensionide suuruse pärast, esines asjaolu, et inimesed ei olnud teadlikud, millises pensionisambas nende pension kasvab. Nimelt küsis autor, kas vastanute pension kasvab I, II või III sambas. Kuna antud valimisse kuuluvatest inimestest saavad I sambaga olla liitunud vaid aastatel 1980-1982 sündinud inimesed, kuna peale 01.01.1983 sündinud inimestel on kehtiv kohustuslik kogumispension ehk II samm. Küsitluse tulemustes oli aga vastuolu. Nimelt vastanutest 50 inimest on sündinud ajavahemikus 1980-1983, kuid vastajatest 175 inimest väitis, et nende pension kasvab I sambas. Seega autori hinnangul vähemalt 125 inimest ehk 25% vastanutest ei ole teadlik, millises pensionisambas kasvab tema pension.

Kokkuvõtlikult öeldes täitis autor töö eesmärgi jõudes järelduseni, et neljandik Eestis elavast Y-generatsioonist tunnevad muret vanaduspensionide suuruse pärast ehk suhtuvad pessimistlikult vanaduspensionisse, kuid ei plaani tegutseda olukorra parandamise nimel lükates ümber hüpoteesi.

SUMMARY

THE ATTITUDE OF GENERATION Y IN ESTONIA TOWARDS RETIREMENT

Everin Padari

For young people retirement has always been something really far away. As the average life expectancy increased every year because of the development in medical department, the retirement period for young people is even more furthering. In 2016 the average pension was smaller than minimum wage. Since it is an average, half of the pensioners receive less pension than the average and half of them receive more. Also the topic has been covered in media by stories of pensioners who have to manage to live with couple of hundred euros per month.

In 2016 an economic analyst Ben Steverman revealed a study, which state that the generation Y in United States of America is worried about the amount of their future old-age pension, but they are not willing to do something about it. The aim of the thesis is to ascertain, whether Ben Steverman's statement is applicable in Estonia. In order to achieve it, the author has set research tasks, which are following:

- to ascertain the nature of generation Y and their speciality compared to other generations.
- to ascertain the attitude of generation Y towards saving and retirement according to previous studies.
- to analyze the awareness of retirement savings with statistical data and to compare the balances of student loans per person in United States of America and Estonia to realize whether student loan balance affects the attitude towards retirement of generation Y in Estonia.
- to conduct a survey among people in Estonia who have born in period of 1980-1995.

- to analyse the results of the survey and come to the conclusion.

The thesis consists of three chapters. The first part is a theoretical approach, in which the author gives an overview of the nature of generation Y and their speciality compared to other generations and also about the attitude of generation Y towards saving and retirement according to previous studies. The second chapter is about the generation Y in Estonia and the third part is about the performed study among the generation Y in Estonia.

There were 498 respondents to the survey among people in Estonia, who have born between 1980-1995. 42% of respondents claimed that they worry about amount of old-age pension in the future, so it means they are pessimistic about the retirement. 26% of the respondents who claimed to be worrying about the retirement also claimed that they are not planning on providing for the future. So the statement of Ben Steverman about generaton Y worrying about the amount of old-age pension but not doing much about it, in applicable for 26% of the generation Y in Estonia. The author has completed the research tasks.

The author also perceived that although the answers said they are worrying about the amount of the old-age pension in the future, at least 25% of the respondents were not aware in which pension pillar their pension is gaining.

The author suggests that the people of generation Y in Estonia who are worrying about the amount of their old-age pension should receive professional advice for becoming aware about their pension and also should apply the opportunity of III pension pillar to increase the amount of their future old-age pension.

KASUTATUD KIRJANDUS

Bencsik, A. Horvath-Csikos, G. Juhasz, T. (2016). Y and Z Generations at Workplaces. – *Journal of Competitiveness*. Vol. 8, issue 3, pp 92-93.

Cornfield, J. (2015) Millennials' Savings Compete With Vacations and Dinners. – *Plan Advisor News*. 2015, p 1.

Cutler, N. E. (2015) Millennials and Finance: The „Amazon Generation“. – *Journal of Financial Service Professionals*. Vol. 69, issue 6, pp 33-39.

DeVaney, S. A. (2015) Understanding the Millennial Generation. – *Journal of Financial Service Professionals*. Vol. 69, issue 6, pp 11-14.

Eesti Pank. (2017) Kodumajapidamistele antud laenude jääk ja arv laenuliigi, valuuta ja tagatise lõikes (miljon eurot). <http://statistika.eestipank.ee/?lng=et#listMenu/1172/treeMenu/FINANTSSEKTOR/147/650>. (19.05.2017)

Eesti Pensionikeskus. Pensionisüsteem. <https://www.pensionikeskus.ee/eesti-pensionisusteem/pensionisusteem/>. (21.04.2017)

Giovannini, S. Yingjiao, X. (2015) Luxury fashion consumption and Generation Y consumers: Self, brand consciousness, and consumption motivations. - *Journal of Fashion Marketing and Management*, Vol. 19, pp.22-40.

Investopedia. Roth 401(k). <http://www.investopedia.com/terms/r/roth401k.asp>. (4.05.2017)

Kogumispensionide seadus. Vastu võetud Riigikogus 14. aprillil 2004. a – § 1, 2, 3, 6, 9.

Lissitsa, S. Kol, O. (2016) Generation X vs Generation Y – A decade of online shopping. - *Journal of Retailing & Consumer Services*. Vol. 31, p 1.

- Loog, A. (2013) Kas läbikukkumine kodanikuna tähendab läbikukkumist inimesena?. – *Sirp*. 18.10.2013. pp 29-30.
- Migliaccio, J. N. (2017) Searching for the Millions Millennials Will Need. - *Journal of Financial Service Professionals*. Vol. 71, pp 37-42.
- Millennials- Coming of Age. *Goldman Sachs*. <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/pages/millennials/index.html>. (26.04.2017)
- Rahandusministeerium. Kindlustus ja pension. <http://www.fin.ee/80979/>. (26.04.2017)
- Riigiportaal eesti.ee. Rahva- ja vanaduspension. https://www.eesti.ee/est/teemad/toetused_ja_sotsiaalabi/pensionid/rahva_ja_vanaduspension. (25.04.2017)
- Riiklik pensionikindlustuse seadus. Vastu võetud Riigikogus 05. detsembril 2001. a - § 1- 2, 7, 10-11.
- Saar, T. (2015) Nature is Scary and Uncomfortable: Emotions Experienced in Nature by the Generation Y. Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja keskkonnainstituut. Lk 2. (Magistritöö)
- Satter, M Y. (2016) How much are millennial women behind in saving for retirement?. – *BenefitsPRO*. 21.10.2016, p 1.
- Satter, M Y. (2017) Millennials weigh student loans, retirement savings against home purchase. - *BenefitsPRO*. 26.04.2017, p 1.
- Statistikaamet. Keskmise brutopalk 2016. aasta. <https://www.stat.ee/pressiteade-2017-024>. (23.04.2017)
- Statistikaamet. Keskmise pension ja vanaduspension kuus, kvartal. <http://www.stat.ee/58095?highlight=vanaduspension>. (22.04.2017)
- Steverman, B. (2016) Millennials are freaking over retirement and not doing much about it. – *Employee Benefit News*. 16.08.2016, p 1.
- TTTarkvara. Miinimumpalk ja palgamaksud 2017. <http://tttarkvara.ee/miinimumpalk-ja-palgamaksud-2017/>. (22.04.2017)
- Obtacles to Millennial Retirement. – *Journal of Financial Planning*. September 2016.

- Ornelia, J. (2010) Understanding Generation Y: A look at the next wave of US consumers. *DCI*. Vol. 163, p 90.
- Pelk, K. (2017) III sambasse investeerinud Swedbanki kliendid saavad 4 miljonit eurot tulumaksu tagasi. <https://kukkur.swedbank.ee/pension/iii-sambasse-investeerinud-swedbanki-kliendid-saavad-4-miljonit-eurot-tulumaksu-tagasi>. (10.09.2017)
- Pihla, M. (2014) Y-riik Eesti. – *Müürileht*. <http://www.muurileht.ee/y-riik-eesti/>. (05.05.2017).
- Pärna, O. (2013) Ott Pärna: generatsioon Y – maailma hukataja või päästja?. – *Postimees*. 04.04.2013

LISAD

Lisa 1. Autori koostatud küsimustik uuringu läbi viimiseks.

Sugu

- 1) Mees
- 2) Naine

Sünniaasta (ajavahemik)

- 1) 1980-1983
- 2) 1984-1987
- 3) 1988-1991
- 4) 1992-1995

Kas õpid/töötad majandusalal või oled varasemalt õppinud/töötanud majandusalal?

- 1) Jah, õpin/töötan majandusalal
- 2) Jah, olen varasemalt õppinud/töötanud majandusalal
- 3) Ei tööta ega õpi
- 4) Ei, õpin/töötan muul erialal

Kui vastasid eelmisele küsimusele "Ei, õpin/töötan muul erialal", siis lisa siia eriala, millel õpid või töötad? (jaotatuna EMTAK 2008 koodide järgi)

- 1) Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- 2) Mäetööstus
- 3) Töötlev tööstus
- 4) Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
- 5) Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
- 6) Ehitus
- 7) Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont
- 8) Veondus ja laondus
- 9) Majutus ja toitlustus

Lisa 1 järg

- 10) Info ja side
- 11) Kinnisvaraalaane tegevus
- 12) Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus
- 13) Haridus- ja abitegevused
- 14) Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
- 15) Haridus
- 16) Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
- 17) Kunst, meelelahutus ja vabaaeg
- 18) Muud teenindavad tegevused
- 19) Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste omatarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine
- 20) Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus

Neto sissetulek kuus (eurodes)

- 1) ... – 400 eur
- 2) 400-800 eur
- 3) 800-1000 eur
- 4) 1000-1200 eur
- 5) 1200-1600 eur
- 6) 1600-2000 eur
- 7) 2000- ... eur

Rahaline ülejääk kuus (eurodes)

- 1) 0 eur
- 2) 1-100 eur
- 3) 200-400 eur
- 4) 400-600 eur
- 5) 600-1000 eur
- 6) 1000- ... eur

Kas tunned muret vanaduspensiononi suuruse üle?

Lisa 1 järg

- 1) Jah
- 2) Ei
- 3) Ei ole kunagi mõelnud sellele
- 4) Ei tunne, kuna olen end rahaliselt piisavalt kindlustanud

Millise pensionisambaga oled liitunud?

- 1) I sambaga ehk riikliku pensioniga
- 2) II sambaga ehk kohustusliku kogumispensioniga
- 3) III sambaga ehk täiendava kogumispensioniga

Sinu kogumispensioni makse määra protsent

- 1) 2%
- 2) 3% (enda soovil suurendatud)
- 3) Ei tea

Kas plaanid kindlustada oma tulevikku lisaks vanaduspensionile ka ise?

- 1) Jah, juba tegelen tuleviku kindlustamisega
- 2) Jah, kavatsen seda teha
- 3) Ei plaani

Kui vastasid eelmisele küsimusele jaatavalt, siis kuidas kavatsed oma tulevikku kindlustada?

- 1) Investeerides väärtpaberitesse
- 2) Kaubeldes valuutaturul (Forex)
- 3) Kogudes enda pangakontole või muul viisil kogudes
- 4) Tähtajaline hoius
- 5) Üüritulu kinnisvarainvesteeringutest
- 6) Ühisrahastus platvormid
- 7) Hoiu-laenuühistud
- 8) Muu (vastajatel oli võimalus lisada endale sobiv variant)